

Khi biết vậy, tôi chữ viết chậm rãi và rõ hơn. Giữ ng nh m t đ a h c trò m u giáo hay ti u h c n n nót t ng ch . T ng ch . T ng ch . Đ cho ba m đ c đ c nh ng gì mình mu n nói.

Hình: Getty Images/iStockphoto

M&#y ngày ở Canberra, ngoài việc đi thăm Đài tưởng niệm chiến tranh Úc, tôi còn đi xem cuộc triển lãm 10 thế kỷ bản thảo viết tay (The Handwritten: Ten Centuries of Manuscript – Treasures from Staatsbibliothek zu Berlin) ở Thủ phủ Quốc gia Úc.

Cu&#c triển lãm kéo dài khá lâu, từ ngày 26 tháng 11 năm 2011 đến ngày 18 tháng ba năm 2012. Tác phẩm được trưng bày bao gồm 100 bản thảo hoặc tập của các danh nhân thế giới trong thời gian hơn 1000 năm: từ Descartes đến Dante, Michelangelo, Machiavelli, Napoleon, Karl Marx, Newton, Nobel, Einstein, Darwin, Luther, Galileo, Beethoven, Hegel, Goethe, Kafka, v.v... Đó là những cuốn tiên tôi được nhìn thấy từ n m t, dù qua mắt kính dày, chữ viết tay của những tác giả tôi ái mộ, từ Voltaire đến Nietzsche, Dostoyevsky, Kafka và Herman Hesse. Hầu như những cuốn nào cũng đẹp. Có những viết chân phương. Có những viết khá bay bổng, cuốn chiếu th ng u n éo, bay l n, nh mu n v n lên cao hoặc tr n ra xa, không chịu ng ng l i. Ch có ch của Napoleon là không đủ để in l m, có nét đậm xen kẽ giữa những nét nhạt; có ch từ nhiên l n bên cạnh những ch nh . Ch của những người còn lại, nói chung, đủ ngay ngắn. Khi đến phần của Nietzsche và Dostoyevsky, tôi tưởng tượng nhìn thấy nét chữ bo l i t h n, d d i h n, xu t phát t nh ng c n điên hoặc ng đau đến h ch u đ ng. Nh ng không. Nét ch của họ vẫn đủ. Và đẹp.

Có thể vì người ch n. Những ta có tình cảm những trang đẹp nhất từ hàng ngàn trang báo thời hay từ hi n có chăng? Cũng có thể vì ngày xưa, giấy mỏng, những ta phải đến do c n th n tr c khi đ t bút viết. Nên không thấy những ch b g ch xóa. L i viết b ng bút lông. Nên nét d đ p. Đó là của k , kéo dài cả hàng ngàn năm, văn hóa nhân loại ch y u là văn hóa viết tay. Ngay gần đây, th m chí, ở Việt Nam, vào mùa giáo hoặc những năm đầu tiên của ti u h c, trẻ em cũng được dạy những nét chữ, từ ng ch .

Xem triển lãm chữ viết trên thế giới, tôi cảm thấy những nghệ thuật của người cầm bút Việt Nam. Và ao ước: giá mà được nhìn tận mắt nét chữ của Nguyễn Trãi hay Nguyễn Du, Hồ Xuân Hương, hoặc gần đây hơn, Nguyễn Khuy n và Tú X ng nh ? Không biết mà nghĩ giàu cá

tính nh Nguy n Trãi, lúc thì c ng c i, khí khái, lúc thì tình t lãng m n, vi t ch ra sao? Còn Tú X ng? Nét ch c a ông có phóng túng nh tính cách c a ông không? Nét ch c a Nguy n Du, khi vi t Truy n Ki u, có thay đ i gì không t câu đ u tiên đ n câu cu i cùng? nh ng câu th đầu đ n nh rút ru t ra mà vi t, nét ch có b l ch đi chút nào không nh ?

Tôi không bi t. T t c ch vi t c a nh ng ng i c m bút Vi t Nam tôi đ c nhìn th y đ u thu c th i hi n đ i, ch y u t sau năm 1930.

Nh c đ n ch vi t c a gi i c m bút, t đ ng nh đ n bài “Ch ” c a Võ Đình. Là m t nhà văn kiêm h a sĩ, Võ Đình chú ý không nh ng đ n ch nghĩa mà còn đ n c khía c nh th m m c a ch vi t. Ông thích thú v i ch ký c a Khái H ng: “Đỡng đ c, phóng khoáng, đ p.” Ông ng c nhiên tr c ch vi t li ti, đ u đ n, li n l c c a Nh t Linh: “Làm sao m t ng i nh Nh t Linh, ngh sĩ, chính khách, m t ng i có cu c s ng xuôi ng c, hào hùng nh th mà l i có ch vi t dè x n, c n cù nh v y?”

V i nh ng ng i c m bút cùng th i, Võ Đình làm m t “t ng k t” ng n: “Vi t Nam, Tr nh Công S n vi t ch th t t t m c dù có khi đ u đ n quá, hay có khi l i bay b m quá. Ch Hoàng Ph Ng c T ng có th không “t t” b ng ch Tr nh Công S n, nh ng c ng c i h n, r ch rời h n. Tr ng Thìn có ch vi t phóng khoáng, m nh m , nhi u tính ngh sĩ. H n n a th k , ch vi t c Vân Trì không thay đ i: Nét nào ra nét y, không thi u, không th a m t ly. Ch nh v y là t t, nh ng đ p?”

Pháp, th y Nh t H nh cũng có l i ch t ng t . Vi t nh th : “Hít vào thì bi t r ng hít vào”; “Th ra thì bi t r ng th ra”. Cho nên ch vi t dung đ , nghiêm túc, đ u đ n. Và v ng bóng nh ng nét bung phá ngo n m c. Ch Đ ng Ti n có cá tính m nh: Trúc tr c, g p gh nh m t cách nghênh ngang. Thi Vũ: Ch vi t ch m chút, nh ng r ng rãi, v ng vàng.

Mi n Đông Gia-Nã-Đ i có m t s ch th t t t: Nguy n Quý B ng Ottawa, Trần Sa Toronto, Hoàng Xuân S n và H Đình Nghiêm Montréal.
Mi n Tây Gia-Nã-Đ i, ng i H nh C vi t ch qu c ng th t t t mà vi t ch Hán v i bút lông cũng nhuy n l m.
California, ha!

Nam Cali, Bùi Vĩnh Phúc vi t v n khúc chi t, sáng s a, nh ng ch vi t c a h Bùi, th t t t, l i có lúc bay b m quá. Hoàng Qu c B o cũng v y: Ch th t t t nh ng đôi khi quá hoa hòe. (Nguy n) Khánh Tr ng không tránh né cái bay b m, cái hoa hòe y đ c bao nhiêu cho nên l m lúc b chúng tóm đ c! Phóng bút là m t cái “s ng” mà cũng là m t cái “t t”. “T t” y, tìm th y t n bên tr i Úc châu xa xôi: Nguy n H ng Qu c, v n đã hay mà ch l i t t. Ch ti c đôi khi ch ng i tr t chân xu ng ch hoa hòe – nh ba ông, Bùi, Hoàng, và Nguy n Nam Cali. Cũng t n bên tr i Úc châu xa xôi có Hoàng Ng c-Tu n vi t ch th t t t. T t và đ p. G n mi n Đông Hoa k h n, bên Đ c qu c, có Đ Quang Nghĩa – ch ng c a Lê Minh Hà – ch vi t cũng vào h ng c khô.

Cũng Nam Cali, nh ng không nh ông Bùi (Vĩnh Phúc) vi t ch bay b m, có bà Bùi (Bích Hà) vi t ch th ng th m, đ u đ n, r t t t, tuy không có cái nét bóng b y l m khi tìm th y trong v n. Ch vi t c a nhà th Viên Linh, thu c vào b c th ng th a. C n tr ng, đài các nh ng i, là ch vi t c a nhà th Thanh Nhung (Công huy n Tôn n Nha Trang).

B&#c Cali có Nguy&#n Bá Tr&#c: B&#y gi&# không bi&#t th&# nào ch&# nhi&#u năm v&# tr&# c, g&#p nhau, th&#y ng&#i thì n&#ng n&#, "b&#t c&#n đ&#i" mà ch&# vi&#t l&#i ung dung, c&#n túc. L&#. Đó cũng là tr&#ng h&#p Nguy&#n th&# Hoàng B&#c &# Virginia: Ch&# vi&#t t&#t, nghiêm trang, thon th&#, không s&#c nh&#n, ngh&#ch ng&#m nh&# ng&#i. Virginia l&#i có nhà th&# V&# Khuê, ch&# vi&#t trang tr&#ng, nghiêm ch&#nh. Có đ&#u, ch&# bà t&#t nh&#ng vì chăm chút quá, n&#n nót quá, thành ra gò bó. Cũng &# Virginia, có ng&#i Đ&#nh C&#ng vi&#t ch&# t&#t. T&#t nh&#ng, không nh&# danh tính, h&#i nhu.

Tr&# v&# California, th&# đô t&# n&#n: Nhi&#u ng&#i, l&#m tài. Có m&#t anh, hay b&#nh, g&#y nhóm, nh&#ng ch&# vi&#t l&#i ngang tàng, gân gu&#c. Nh&#p ch&# phóng khoáng, t&# do mà trang tr&#ng, chu đáo. Nét ch&# s&#c s&#o mà v&#n có dáng uy&#n chuy&#n, hào hoa. Đó là ng&#i vi&#t Hà Thúc Sinh."

&# trên, Võ Đ&#nh khen ch&# vi&#t tôi "t&#t" nh&#ng l&#i chê là có lúc "hoa hòe". Nh&#, có l&#n, tôi "khoe" câu &#y v&#i các sinh viên c&#a tôi. Ai cũng l&#c đ&#u qu&#y qu&#y. T&#t c&# đ&#u đ&#ng ý: ch&# vi&#t c&#a tôi ch&#ng có gì đ&#p đ&#c. R&#t phóng túng. Nh&# múa may. Và khó đ&#c. Tôi đã bi&#t chuy&#n đó ngay h&#i nh&#. Lúc tôi lên l&#p 12, chu&#n b&# thi tú tài (sau này là T&#t nghi&#p ph&# thông), ba m&# tôi r&#t l&#ng v&# ch&# vi&#t c&#a tôi. Th&#nh tho&#ng m&# tôi đ&#n bàn tôi ng&#i h&#c, khen tôi h&#c gi&#i và nh&#c tôi... vi&#t ch&# cho rõ k&#o có th&# b&# h&#ng m&#t cách oan u&#ng ch&# vì giám kh&#o không đ&#c đ&#c! Tôi c&#. Nh&#ng đầu v&#n hoàn đ&#y.

Nh&#ng nh&# nh&#t là th&#i gian tôi s&#ng &# Pháp và nh&#ng năm đ&#u tiên sang Úc, lúc đ&#ng dây đ&#n tho&#i g&#i v&# Vi&#t Nam ch&#a ph&# bi&#n, m&#i s&# liên l&#c đ&#u qua th&# t&#. Tôi v&#n g&#i th&# v&# cho ba m&#. Lúc b&#n b&#u quá thì vi&#t trên các t&#m b&#u thi&#p. Th&# nào g&#i tôi, ba m&# tôi cũng cho bi&#t là ông bà r&#t vui khi nh&#n đ&#c th&# tôi. Th&#nh tho&#ng ông bà l&#i mang ra ng&#m đ&#ng m&#i. Ho&#c khoe v&#i hàng xóm. Tuy nhiên, sau đó, tôi m&#i bi&#t đ&#c m&#t s&# th&#t "phũ phàng": ba m&# tôi th&#ng không đ&#c đ&#c nh&#ng gì tôi vi&#t ngo&#n nghèo trên các b&#c th&# &#y. Ch&# đoán. Và cũng ch&# đoán đ&#c l&#m b&#m.

Nh&#ng ông bà v&#n vui vì nhìn th&#y nh&#ng nét-ch&#-không-th&#-đ&#c-đ&#c c&#a đ&#a con trai &# xa.

Khi bi&#t v&#y, tôi c&# vi&#t ch&#m l&#i và rõ h&#n. Gi&#ng nh&# m&#t đ&#a h&#c trò m&#u giáo hay ti&#u h&#c n&#n nót t&#ng ch&#. T&#ng ch&#. T&#ng ch&#. Đ&# cho ba m&# đ&#c đ&#c nh&#ng gì mình mu&#n nói. Mà nh&#ng đ&#u &#y thì đ&#n gi&#n vô cùng: Con nh&# ba m&# vô cùng!